ФРАНЦ ЙОЗЕФ ГАЙДН
Franz Joseph Haydn
(1732 - 1809)

Біографія. Йозеф Гайдн (ім'ям Франц сам композитор не називав себе ніколи) народився 31 березня 1732 р. у австрійському селі Рорау. Батьки, що захоплювались співом і аматорською грою, помітили у хлопчика музичні здібності та у 1737 відправили його навчатися хоровому співу і музиці. У 1740 р. Йозефа помітив Георг фон Ройттер, директор капели віденського собору св. Стефана. Ройттер узяв талановитого хлопчика в капелу, і той протягом дев'яти років співав у хорі.
У 1749 Йозеф став вільним музикантом. Наступні десять років були дуже важкими. Йозеф брався за різну роботу, у тому числі був слугою італійського композитора Ніколи Порпора. Паралельно він намагався заповнювати прогалини у своїй музичній освіті. До цього періоду відноситься й написання першої опери Гайдна.
У 1759 композитор одержує посаду капельмейстера при дворі графа Карла фон Морцина. Під керівництвом Гайдна постає невеликий оркестр, для якого композитор складає свої перші симфонії. У 1760 Гайдн одружується на Марії-Ганні Келлер.
У 1761 Гайдна беруть другим капельмейстером при дворі князів Естергазі, однієї із

найвпливовіших і наймогутніших аристократичних родин Австро-Угорщини. Після смерті в 1766 р. першого капельмейстера, Грегора Вернера, Гайдн одержує його посаду. В обов'язки капельмейстера входить написання музики, керівництво оркестром, камерне музиціювання перед патроном і постановка опер.
Князі Естергазі (спершу Пайль-Антон, потім Міклош) – справжні шанувальники музики і таланту Гайдна. За майже тридцятирічну кар'єру при дворі Естергазі композитор складає велику кількість творів, його популярність росте. У 1781 р., під час перебування у Відні, Гайдн познайомився і подружився з Моцартом. В останні роки жив у Відні. 1792 року він знайомиться з Бетховеном та бере його в учні.
Йозеф Гайдн помер 31 травня 1809 у Відні.

Творчість. Стиль Гайдна органічно пов'язаний з культурою Відня, що поєднала в собі італійські, південно-німецькі та інші культурні традиції. Музична культура була представлена трьома значними пластами: строгий поліфонічний стиль церковної музики, італійський оперний стиль та міський фольклор. Ці пласти сформували індивідуальний, авторський стиль Гайдна. Сам композитор вважав, що найбільше на нього вплинув Карл Філіп Еммануель Бах, син Йоганна С. Баха.
Творчість Гайдна охоплює широкий спектр жанрів. У Німеччині і Австрії Гайдн став відомим завдяки своїм ораторіям "Створення світу" і "Пори року". Натомість у США, Англії та Франції найбільш популярні його симфонічні твори. Хоча симфонічні цикли писалися і до Гайдна, вважається, що саме він підсумував і підняв на новий якісний рівень досвід попередників, відкривши нову епоху у розвитку симфонії.
В камерній музиці Гайдн вважається засновником жанру струнного квартету. 83 квартети Гайдна написані для постійного складу виконавців (дві скрипки, альт і віолончель) і мають чотиричастинну (алегро в сонатній формі, повільна частина, менует і фінал або алегро, менует, повільна частина і фінал) або п'ятичастинну форму (алегро, менует, повільна частина, менует і фінал).
Відкриттям Гайдна вважається також форма рондо-сонати, в якій принципи сонатної форми (експозиція, розробка, реприза) зливаються з принципами рондо (A–B–C–A або A–B–A–C–A–B–A). Фінали пізніх інструментальних творів написані саме у цій формі.
Оркестрове письмо Гайдна виявляє поступове послаблення зв'язку зі старою технікою basso continuo, в якій клавішний інструмент або орган заповнював акордами звуковий простір і утворював «скелет», на який накладалися інші лінії скромного оркестру тих часів.